

TIENDE HOOFDSTUK

DE STRIJD BIJ BEERST

We zagen de Duitschers het gebied voor den IJzer bestormen. Wat gebeurde er eigenlijk in dat voorland waar de rustige dorpjes lagen als Lombardzijde, Schoore, Lelke, St-Pieterskapelle, Keiem, Vladsloo en zoo vele andere vreedzame gemeenten, onbekend, zoo echt Vlaamsch in hun uitzicht, hun bewoners, hun dagelijksch gedoe!

We hoorden reeds hoe ons leger achter den IJzer opgesteld werd, maar op den rechteroever posten bezat, die den eersten aanval zouden moeten doorstaan.

De Duitsche troepen hadden bij de achtervolging Brugge en Oostende bezet en weldra ook Gistel en zouden nu trachten den IJzer te forceeren.

De 4de ersatz-divisie werd op Slijpe en Nieuwpoort gestuurd. Het IIIe reserve-korps vestigde zich te Sint-Pieterskapelle en plaatste geschut te Leke. Voorhoeden moesten nu als een net spannen rond Mannekensvere, Spermalie en Schoore.

Onze posten trokken zich ordelijk terug, en, toen de 18e Oktober ten einde was., behoorde op den rechteroever alleen Beerst nog aan de Belgen. Maar het groot-hoofdkwartier trof maatregelen om te trachten de bedreigde punten terug te nemen.

We zullen duidelijkshalve de verschillende bedrijven na elkander nagaan.

Dien 18en Oktober was Beerst dus nog aan ons, en we waren getuigen van den brand in dit dorp, toen Nancy Veirle en Walter Bonte van Veurne naar Dixmuiden terugkeerden.

't Was majoor Deisser, die met het 1e bataljon van het 10e linie Beerst bezette en er op den straatweg naar Torhout een aanval van een groep Duitsche ruiters afsloeg.

Om zes uur 's avonds kreeg hij bevel terug te trekken, een order, dat hem met verbazing vervulde, maar hij moest gehoorzamen en week naar Lettemburg.

De Duitschers bombardeerden de IJzeroevers en, toen hun verkenners de ontruiming van het dorp bemerkten en de troepen waarschuwden, stroomden weldra de grijze mannen Beerst binnen.

Ruw drongen ze in de huizen en ze ontzagen zich niet, gansche gezinnen den nacht in te jagen om zelf hun woningen te betrekken.

— Niets meenemen! riepen ze spottend. Laat maar alles voor ons! Wij zijn vermoeid ook, en zullen heerlijk rusten op uw bedden. Gaat gij maar naar uw vrienden!

Andere dorpelingen doken zich in hun kelder en hoorden boven hen de zware laarzen dreunen, de ruwe stemmen helmen, en ze wisten wel hoe de vreemde kerels meester speelden met hun have en goed.

Het bataljon Deisser ontving dien nacht bevel Beerst opnieuw te bezetten, maar kon nu niet verder dringen dan tot aan het kruispunt der wegen naar Dixmuiden en Keiem bij de brouwerij van Blankaart. Zoo lichte de 19e Augustus, een Maandag.

Met het morgenschemeren beschiet onze artillerie de plaats, en de bewoners zitten angstig onder den grond, bevreesd voor de granaten van het eigen leger en voor de daden der vreemde troepen.

De vijandelijke batterijen antwoorden krachtig en boven de vlakke tusschen Beerst en den IJzer kruisen elkaar, fluitend en huilend, de granaten.

Om negen uur verschijnen uit Dixmuiden Fransche fusiliers die het bataljon van ons 10e komen steunen.

Hun kommandant blijft even staan als monstert hij zijn mannen, en schreeuwt dan: « 1e compagnie, voortwaart links... ontplooi u... loop pas ».

— Maar de Duitschers zijn op 200 meter van hier, waarschuwt een waarnemer der artillerie.

— Dat is niets!

En hij toont den weg, maar daar barst een hevig mitrailleurvuur los.

Geen enkele fusilier wijkt. De aanvoerder stort als neergebliksemd ter aarde. Nog houdt de 1e compagnie stand. Twee andere officieren sneuvelen ook, veertig kameraden liggen dood of stervend neer. Een adjudant neemt het bevel over.

Daar komt de 2de compagnie aangevend en sleurt de overlevenden mee. Een

deel voegt zich aan den kasteelhoek bij het 3e bataljon van ons 13de linie; zwenkt dus links af en moet het reeds brandende Keiem nemen, maar stuit daar op hevigen weerstand.

Het tweede deel richt zich naar Beerst en grijpt den vijand aan. Het wordt er een gruwelijk tooneel. Huizen, hoefjes, schelven geraken in brand; gewonden kreunen langs den weg, worden onder den kogelregen door de onzen opgenomen en heen gedragen. Daar verder is 't een schieten, een steken, een slaan met de bajonet, een beuken met geweerkolven, een strijd van man tegen man... en de worstelling duurt voort met wisselende kansen op den met bloed besmeurden weg en de vertrappelde akkers ter zijden. En boven het mitrailleurgeratel, het gekerm, gehuil, gebrul soms, blijft al maar door het geschut bulderen...

Uit Dixmuiden rukkt versterking op... Admiraal Ronarch verschijnt ook, en kalm staat hij voor de brouwerij Blankaart, aan den kruisweg, blikk door zijn kijker, geeft bedaard bevelen, ongeschokt als weleer in wind en storm op de brug van zijn schip.

De Franschen en Belgen, de compagnie Mauros valt van uit Vladslou den vijand in de flank aan, banen zich een weg tot in het dorp... De vijand wijkt...

En de bewoners in hun kelders zien weer de bevrijders, de eigen soldaten en bondgenooten, en nieuwe hoop bezielt hen... Verheugd geven ze inlichtingen, brengen ze drank en voedsel, elkaar geluk wenschend met deze spoedige bevrijding...

De soldaten stellen hen gerust en beloven, dat de vijand niet meer terug zal komen, maar nauwelijks maken ze zich gereed om hun kwartieren of posten in het teruggenomen dorp te betrekken, of daar daar klinkt het bevel tot den terugtocht.

— Wat! roepen de Franschen. Moeten we wijken? Is dat ernstig?

En woedend vragen ze, waarom ze dan als duivels hadden moeten strijden, waarom al die kameraden gevallen zijn, wier verminkte, bloedige overblijfselen men in den zoo duur gekochten grond ter eeuwige rust heeft gelegd?

Zij begrijpen niet, hoe ze eenvoudig een rol vervuld hadden in een groot offensief, door Foch voorgeschreven, van

de zee tot Meenen, een strijd, die hier gelukte, maar elders- en vooral voor Roesellare, dood liep op een steeds nog aanzwellende overmacht.

De fusiliers steken nijdig hoefjes en schelven in brand en marcheeren naar Dixmuiden terug, zooals we ook onze troepen Vladslou en Bovelkerke en Eessen zagen opgeven.

De bataljons van het 10° en 13° trokken ingelijks den IJzer over en Beerst lag weer open voor den vijand, die er nu met verdubbelde woede binnendrong, al openbeukend de deuren en schietend in de huizen... En veel dorplingen vluchtten heen of verborgen zich in grachten achter hagen, onder duikers...

't Was weer als in 't verre verleden, waarvan de legenden getuigden, toen de Noormannen in het Moerenland ont-scheepten of in den Spaanschen tijd de plunderende benden uit Oostende Vlaanderen afstroopten.

't Kanon brulde. Dixmuiden werd beschoten. Vlammen rezen er met hun lange tongen om stadhuys en kerktoren en waarheen men staarde in het IJzerland, gloeide in den vallenden avond de hemel van branden.

Loeiend rende het vee door de broeken en over de akkers, dol in de wilde vrees om om al dat geweld en het vuur.

Waar mochten nu de wachterkens zijn, die 's morgens hun liedje schalden van:

« Koeiewachter dik vel!
Hoe hooge zit de zonne wel,
Drie euren en een minute,
Geef de koeiewachter een dikke stute.
En de kluppel langs zin kop,
Dat ie na zin koeien lopt.
E li, e lowe, lute.
Ali, ali, ialli, ialli, alli, ali, ialli, li
Alo alo — ali alo (1) ».

En ze joedelden 't ook levenslustig uit, als de melksters kwamen, en de kapoenen van de andere hoistee's antwoordden hun... en dan hing over de weiden de heerlijke rust en het avondgoud... en op de hoeven heerschte de voldoening van een welbesteden dag... De knechten lagen in 't gras en trokken aan hun pijp, grapjes makend met de stevige deernen, of ze vertelden van de nymfen, die ginder met de grijze dampen uit de watergangen opstegen, om

(1) Dit liedje hoorden we zoowel in Veurne-Ambacht als in Westelijk Zeeuwsch Vlaanderen, in de omgeving van Sluis.

eenzame wandelaars of eeuwige plakkers, die huiswaarts keerden te plagen.

Legenden, overleveringen spoken..., 't was maar trunterij geweest, door onnoozelaars geloofd, maar wat men nu ondervond, moest schrikkelijker zijn dan alles, wat er in den ouden tijd was gebeurd.

Een bende moordenaars overviel de gansche streek; vanwaar de vluchtelingen ook kwamen, allen vertelden 't zelfde van brand en plundering en doodslag, van vuur en bloed...

Blankaert van aan den kruisweg was met zijn vrouw en acht kinderen naar zijn schoonouders hoeve gevluht op Beerst Bloote, maar dan om de geweldige beschieting als nog vele anderen in een gracht tegen den IJzer gekropen. Ze lagen daar met vijftig tusschen de twee vuurlinie's en als ze zich verhieven en over het veld naar een rustiger plaats wilden kruipen, werd er naar hen van beide zijden geschoten. De ongelukkigen trachtten het wel aan de Belgen ginds over den IJzer dietsch te maken, dat ze vrienden waren, maar die toonden zich wantrouwend, want ze hadden al zoo dikwijls van vermomde vijanden verraad ondervonden en op de voorposten is men zenuwachtig en achterdochtig; daar vooral kan men in een onbewaakt oogenblik plots het leven verliezen...

De nacht brak aan en nog moesten al die dompelaars, kinderen als grooten zich duiken in de gracht, terwijl over de bloote vlakte de dood loeide.

Sommigen zaten daar verdwaasd, als wezenloos, of in 't egoïsme, ongevoelig voor 't leed van anderen, peinzend slechts aan hun eigen behoud.

— Camilla is weg! riep Blankaert eensklaps, want hij telde maar zeven kinderen en miste een driejarig meisje. Gij ligt er zeker boven op! zei hij verschrikt tot een lotgenoot en hij wilde dezen wegduwen.

— Laat mij gerust! grolde de verdwaasde. Ik mag me niet verroeren... hoort ge de kogels dan niet?

— Maar ge ligt op mijn kind!

— Bah 'k en doe en ook als ik er op lig, is 't al dood en een beetje eer of wij, want we moeten er hier allemaal aan!

Men morde om die onbarmhartige woorden en dwong den kerel zich op te

richten, maar de kleine was daar niet en evenmin vond men haar verder in de gracht!... De moeder jammerde en klaagde dat haar kind zeker omgekomen was en de vader wilde haar troosten door te zeggen, dat Camilla in een andere groep meegevlucht moest zijn en men haar wel terugvinden zou, maar zijn eigen hart kromp ineen van angst.

O, hoe verlangden al deze doolaards ginds achter de eigen linie te zijn! Het was nu te laat. Men had te lang gearzeld, gedobberd in de besluiteloosheid van blijven en gaan... en pas 's Woensdags waagde 't schamele troepje het naar de kleine hoeve Goedemakers te vluchten, gedreven vooral door den honger, die in 't afgematte lichaam knaagde.

De Duitschers waren nu geheel meester te Beerst, maar de strook tegen de rivier en Dixmuiden zelf werd hun nog met alle geweld betwist en dus toonden ze zich in dit voorland zeer wantrouwend.

Eensklaps zagen ze den schoorsteen van het hoefje rooken en dadelijk ontdekten ze naar hun gewoonte in de blauwe kinkels boven de kave spionage. De vluchtelingen waren aardappelen aan 't kokken, om na een vasten van twee- en zeventig uren toch wat voedsel te hebben... Ze vermoedden niet, hoe de dood hen bedreigde... Duitschers slopen als roofdieren nader, loerend naar alle zijden, kruipend op handen en voeten... Ze zouden, zoo meenden ze, de ratten in hun val vernietigen of ze dwingen naar buiten te vluchten, waar ze dan gegrepen moesten worden in een regen van kogels.

Daar binnen hunkerden mannen, vrouwen en kinderen zich om den sputerenden en borrelenden ketel, begeerig hun honger te stillen.

Eensklaps hoorden ze een gekraak.

— 't Huys staat in brand! klonk het verschrikt... Rap weg... of we zijn er allemaal aan!

De Duitschers hadden aan de achterzijde het vuur aan 't hoefje gestoken en lagen nu gereed om de vlucht te verhinderen.

Daar verscheen de eerste buiten de deur... een vrouw... Met een kreet viel ze neer... een tweede- en derde, ook gegrepen door het moordend lood, tuimelden over haar heen..., dan een vierde...

En de anderen weken terug, gillend, kermend, huilend, als voor de keus gesteld tusschen den kogel en het vuur, maar den gruwelijken dood in elk geval. En ze drongen tegen elkaar op, in hun angst en wanhoop, als zoekend naar een anderen uitweg tot behoud, de echter net bestond. De rook dreef hen opnieuw buiten.

— 't Zijn allemaal vrouwen! had de aanvoerder der bende soldaten geroepen en hij liet het schieten staken.

Zes slachtoffers lagen daar reeds in een bloedplas en naast en over hen, drongen de overige weerloozen, smee-kend om hun leven, bezwerend dat zij niets misdreven hadden.

De Duitschers naderden en omsingelden hun gevangenen, scheidten de mannen van de vrouwen en kinderen en bevolen aan de laatsten naar Coukelare te gaan, waarheen ze zoo veel Beerste-naars gestuurd hadden.

De vrouwen staarden angstig naar hun echtgenoot, de kinderen weenden om hun vader, allen gevoelend, hoe de dood de achterblijvenden bedreigde, maar ze mochten niet dralen, want soldaten joegen hen heen en legden reeds de geweren aan, om de ongelukkigen nog meer angst op 't lijf te jagen.

— Gij zijt allen spionnen in dienst van 't Belgisch leger! tierde een officier. En ge zult sterven!

Blankaart, die de meest ontwikkelde was van den hoop, de gezeten burger van een goede doening, had met tranen in de oogen zijn vrouw en zeven kinderen nagestaard, terwijl zijn hart scheyde om het achtste, de kleine Camilla, die vermist werd...

Nu hoorde hij de beschuldiging en gevoelde hij, hoe het hier om het leven ging..., 't leven dat door die onmenschen niet geteld, maar zoo licht vernietigd werd, als een worm door de spade van den landbouwer.

— Wij zijn geen spionnen, antwoordde hij. We waren gevluht voor de kogels... we konden niet meer over den IJzer en lieten ons vallen, waar we waren...

— En de rook uit dat huis?

De gevangenen riepen het nu uit, hoe ze daar voedsel hadden gekookt, na van af Zondag geen kruimel eten te hebben genuttigd, maar met spotgelach en ge-

treiter beantwoordde men hun pleiten voor 't leven.

Met slagen en stooten dreef men de ongelukkigen naar het dorp.

— Spionnen! riep de eene Duitscher tot den ander, en de ruwe kerels begonnen op de arme dorpingen te slaan en te ranselen.

De Beerstenaren waren veroordeeld om te sterven. Blankaart sprak een officier in 't Fransch aan en verdedigde zijn achttien medegevangenen.

— Wij zijn geen spionnen, betoogde hij, en hij verhaalde de lotgevallen van het groepje, hoe men Zondagavond was gevluht, hoe men toen tusschen de beide vuren zat, noch voor- noch achterwaarts kon... en zoowel bedreigd werd door de Belgen als door de Duitschers.

— 't Zijn al brave menschen, verzekerde hij op zijn lotgenooten wijzend. Er zijn twee oude werklieden van mij bij... simpele menschen... maar ik ken ze allemaal en niemand heeft aan spionage gedacht. Wat weten wij van alles wat er gebeurt!

De vijand was woedend geweest omdat hij uit Beerst geslagen was geworden, maar de overste luisterde nu toch naar het verhaal en stelde Blankaart dan gerust. Doch toen hij weg was, braakten de bewakers en hun gezellen weer doodsbedreigingen uit en losten ze zelfs schoten, zoodat eenige der gemartelden, waarbij Blankaart, in den arm werden gewond.

— Toch moet ge kaput! schreeuwden de Duitschers...

Somber zaten de burgers in een huis neer. Blankaart dacht aan zijn huisgenooten en 't verdwenen kind. Had hij geweten, dat de moeder de dolende Camilla op haar weg naar Coukelare terug gevonden had, 't zou hem reeds een groote troost zijn geweest. Maar nu dubte hij over zijn meisje... En toch moest hij wilskracht toonen, want tot hem zagen de andere dompelaars als tot hun beschermmer op... hen, den ouden solieden handelaar en welgestelden burger, den werkgever van dit IJzerland, waar een baas nog werd geeerd...

Intusschen woedde de strijd om het riviertje in alle hevigheid voort. De bevelhebber van het vierde Deutsche leger, de hertog van Wurtemberg, zette tot een spoedigen vooruitgang aan.

Men moest deze kans grijpen, om zich met een stoot een weg te banen naar Kales en de Kanaalkust naar de verbindingspunten met Engeland, het zoo fel gehate rijk...

die zelf te betrekken. Maar ze waren overtuigd, dat hun verblijf slechts van korten duur zou zijn, want welke Duitscher kon het verzet der Belgen ernstig opnemen? De lompeste soldaten poch-

Plattegrond van Dixmuiden

NAMEN DER STRATEN:

- 1. Kleinendijk. — 2. Begijnhofstraat. — 3. Grootendijk. — 4. Appelmarkt. — 5. Kwade-straat. — 6. Noordstraat. — 7. Grauwebroedersstraat. — 8. Drooghof. — 9. Verkenmarkt. — 10. Oostvesten. — 11. Statiesstraat. — 12. Montanusstraat. — 13. Bortierstraat. — 14. Eessenweg. — 15. Eessenstraat. — 16. Paaphoek. — 17. Zwartnonnenstraat. — 18. Woumenstraat. — 19. Maria Doolaegheststraat. — 20. Weststraat. — 21. Koningstraat. — 22. Gasthuisstraat. — 23. Molenstraat. — 24. Schoolplein. — 25. Nieuwe Wandeling. — 26. Bouwgrond. — 27. Kasteelstraat. — 28. Vaartstraat. — 29. Halvemaanstraat. — 30. Alleie-straat. — 31. Wilgendijkstraat. — 32. Wedding. — 33. Stovestraat. — 34. Kiekenmarkt. — 35. Grootte Markt. — 36. Koeimarkt. — 37. Vischmarkt.

A. Stadhuis. — Achter het Stadhuis stond de Sint-Nikolaaskerk. De Weststraat (20) leidt naar de Hooge Brug over den IJzer. De Noordstraat (6) is over het Kanaal van Handzame, de uitgang naar den Steenweg voor Beerst. De Eessenweg (14) loopt bij de statie over den spoorweg naar Eessen. De Woumenstraat (18) leidt naar het kerkhof en den steenweg van Woumen.

R. is het park Bortier.

De hertog troonde als een kleine vorst in het oud-Vlaamsch stedeke Tielt, daar in 't harte van West-Vlaanderen en hij en zijn officieren joegen de notabelste burgers uit hun woningen om

ten reeds tot de boeren op wier hofsteden ze baas speelden, dat ze in Engeland geen steen op den anderen zouden laten... En in hun blik laaide de haat van opgehitste dwazeriken die

zelf niet oordeelden, doch alles geloofden wat de oversten hun wijs maakten.

Velen spraken niet, maar liepen met gebogen kop langs Vlaanderens wegen, als stom vee, dat eens op een barrikade van vuur en staal botsen moest of in een zee van bloed spleetereu zou, niet wetend dan hoe of waarheen, doch voortgejaagd door eigen, miffraillieurs of de revolvers van brutaal-huilende officieren. Hun weg langs de blanke hoeven, of oude kasteelen in door den Herfst met goud getinte boomgaarden en parken, door dorpen, waar de be-

woners zich bevreesd achter gesloten deuren en neergelaten gordijnen hielden, was die naar den dood en ze groetten in hun geest al die vele kilometers lang, voortdurend de achtergelaten geliefden thuis... Dikwijls welden tranen in de oogen, maar dan klonk het bevel van zingen, en automatisch als bij instrumenten, dreunde het over West-Vlaandren: « Deutschland, Deutschland über alles ».

Zij kruisten auto's, wagens en boerenkarren met gewonden. Zij kwamen Vlaanderens Westhoek tot een kruisland maken.

HET BLOEDIG IJZERLAND

DOOR

A. HANS

EEN GEZICHT OP DE VOORMALIGE SAKEN TE NIEUWPOORT

MET DOORSNIFFEN VAN FRIGATELORRAE IN HET «NEMANDELAND»

Uitgever J. HOSTE, 36, St-Pieterstraat, Brussel